

**DIRECTRIUS PER AL PROCÉS DE REVISIÓ DELS PLANS
D'ESTUDIS DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA**

Juliol 1997

(document revisat pel Servei de Llengua catalana)

Directrius per al procés de revisió dels plans d'estudis de la Universitat de Barcelona

A la Junta de Govern de la Universitat de Barcelona celebrada el 30 d'octubre de 1996 es va presentar el document de "Revisió dels plans d'estudis: procediment i criteris", on s'establien els objectius generals que feien referència als punts següents:

- estructurar i organitzar els ensenyaments de forma que fos factible l'obtenció de la titulació en el temps previst actualment i, en alguns casos, plantejar l'existència d'itineraris alternatius
- reduir la sobrecàrrega lectiva present en alguns plans i la complexitat organitzativa que en deriva
- potenciar l'aspecte pràctic dels ensenyaments d'una forma racional que permeti una bona utilització dels recursos disponibles

Aquests objectius apuntaven a la necessitat d'analitzar la viabilitat real dels plans, tant des del punt de vista dels recursos existents com de la gestió.

En aquell document s'apuntava també el procediment de treball que es proposava per al desenvolupament de la revisió i, a partir dels objectius plantejats, s'introduïa un conjunt de temes centrals de reflexió que establien una base per a possibles propostes de millora.

Amb la publicació en el BOE de les recomanacions formulades pel Consejo de Universidades en relació amb l'organització dels plans d'estudis (17 de gener de 1997), i de la modificació parcial dels RD 1497/87, 1267/94 i 2347/96 (Real Decreto 614/97, BOE 16.5.97) han quedat perfilades més clarament les possibilitats, orientacions i límits de la revisió dels plans.

Tal com s'indicava en el document esmentat, és molt important endegar la revisió amb la perspectiva de començar a implantar-la al curs 1998/99. Es per aquest motiu que la Comissió Acadèmica de la Junta de Govern, a partir dels treballs previs de la Comissió Central de plans d'estudis, presenta a aquesta Junta de Govern un conjunt de propostes referides als punts principals que configuren l'eix de la revisió dels plans. Es tracta d'un seguit de recomanacions a les quals s'hauria d'ajustar el procés de revisió. En tot cas, tal com s'indica més endavant, s'haurà de mantenir una relació constant entre els centres, les divisions i les comissions centrals, a fi i efecte d'interpretar correctament el sentit de les esmentades recomanacions, sense provocar problemes o disfuncions en relació als plans d'estudis que actualment funcionen de forma més o menys correcta.

1.- Equivalència del crèdit

Segons la definició del crèdit que s'inclou en el RD 1497/87:

El crèdit és la unitat de valoració dels ensenyaments i correspon a deu hores d'ensenyament teòric, pràctic o a les seves equivalències.

En els plans d'estudis homologats, la UB ha interpretat l'equivalència com a igual o superior a 10 hores/crèdit (Infermeria, Odontologia, etc.). Seria important donar una equivalència al crèdit de la qual derivés una reducció d'hores presencials però que, a la vegada, permeti l'existència d'activitats formatives d'un altre tipus que completin l'aprenentatge de l'estudiant en una matèria determinada. Aquesta nova definició fóra bo aplicar-la als ensenyaments de la UB per la sobrecàrrega d'hores lectives que han comportat els nous plans d'estudis.

Per aquest motiu es proposa una definició del crèdit de la manera següent:

"El crèdit és la unitat de valoració dels ensenyaments. Als efectes de còmput, un crèdit valdrà 10 hores d'activitat acadèmica, de les quals almenys 7.5 han de ser de docència teòrica o pràctica reglada amb presència de l'estudiant".

L'aplicació d'aquesta nova definició del crèdit i de la seva equivalència en hores docents als ensenyaments de la UB representa tenir en compte els punts següents:

- a) El procés de revisió dels plans d'estudis ha de tenir present aquesta nova equivalència.
- b) L'aplicació ha de tenir presents les característiques dels diferents ensenyaments (humanitats, socials, experimentals, etc.) i, per tant, s'ha de plantejar seriosament i no de manera homogènia a tots els estudis. En tot cas, exceptuant les pràctiques clíniques, pràctiques de camp i altres situacions que es poden concretar en alguns ensenyaments, es recomana incorporar a la programació docent dels nous plans d'estudis aquesta nova equivalència del crèdit acadèmic.
- c) Les activitats no presencials hauran de figurar en el pla docent de l'assignatura, i hauran de ser sempre tutelades o dirigides pel professorat. Aquestes activitats hauran de ser aprovades per la comissió acadèmica de la divisió, amb l'informe previ del consell d'estudis, i constaran en el POA del professor, si escau.
- d) El que s'afirma en el paràgraf anterior implica necessàriament l'adequació del contingut dels programes a la nova equivalència, així com la valoració del que pot comportar en el sistema d'avaluació de l'assignatura.
- e) La nova equivalència pot afectar tant a crèdits teòrics com a crèdits pràctics.

2.- Distribució de crèdits i assignatures en les titulacions

Primer cicle

. Assignatures troncal i obligatòries:

El mòdul de referència s'estableix en 7.5 crèdits per a les assignatures semestrals (recomanable: 9 crèdits) Es podrien admetre excepcionalment assignatures de 6 crèdits sempre que es respecti el nombre total d'assignatures simultànies que s'estableix més endavant.

Si es preveu programar assignatures anuals, el seu nombre de crèdits no podrà ser inferior mai a 12.

Assignatures optatives: Totes seran semestrals, amb un mínim de 6 crèdits. S'acceptarà excepcionalment un màxim de 2 assignatures de 4.5 crèdits.

Segon cicle

. Assignatures troncal i obligatòries:

Com en el cas del primer cicle, el mòdul de referència al segon cicle és de 7.5 crèdits per assignatura, amb un mínim de 6 crèdits/assignatura.

En el cas d'assignatures anuals, el mòdul de referència seria de 12 crèdits, amb l'acceptació excepcional d'assignatures de 9 crèdits.

Assignatures optatives: 6 crèdits (excepcionalment, 4.5 crèdits).

Les úniques excepcions possibles als criteris indicats serien les corresponents a matèries troncal que segons les directrius generals pròpies de la titulació tinguin un nombre de crèdits inferior a 6.

. Nombre d'assignatures simultànies

Caldria establir les mesures necessàries, tant d'estructuració i seqüenciació del pla d'estudis com d'organització concreta, per tal que el nombre d'assignatures que hagi de cursar l'estudiant simultàniament no superi les 5 en un semestre i les 9-10 en el total de l'any.

. Addicionalitat de troncalitat

Els límits d'increment de la troncalitat previstos en el marc legal (15% per cicle, 25% per matèria) només podran superar-se en cas que el nombre d'assignatures per semestre o any que en derivi es mantingui per sota dels marges indicats en el punt anterior.

. Nombre total de crèdits de les titulacions

S'ha de tendir cap als mínims que marquen les directrius pròpies de cadascuna de les titulacions, i que són els següents:

. Diplomatures: 180 crèdits, exceptuant els casos en què les directrius generals pròpies marquin el contrari.

. Llicenciatures 1r. i 2n. cicle i Enginyeries: 300 crèdits, exceptuant els casos en què les directrius generals pròpies marquin un mínim diferent.

. Llicenciatures 2n. cicle: 120 crèdits, sense perjudici del fet que l'estudiant hagi d'arribar als 300 crèdits exigits per a una llicenciatura o enginyeria (vegeu apartat de complements de formació).

Com a mínim el 50% dels crèdits totals de qualsevol titulació haurà de ser de caràcter obligatori.

3.- Optativitat

1.- Naturalesa de l'optativitat als diversos cicles:

. Primer cicle: crèdits anivelladors o, en casos específics, crèdits complementaris a la troncalitat del cicle (J.G. 22.1.1991). En el cas de les Diplomatures l'optativitat haurà d'incorporar també algunes de les característiques que s'indiquen pel que fa als segons cicles.

. Segon cicle:

- Manteniment d'una relació conceptual amb la troncalitat. La idea bàsica és l'ampliació o aprofundiment de continguts, evitant en tot cas la superposició amb la troncalitat.

- Introducció de continguts més especialitzats, sempre de forma contextualitzada (relació amb la troncalitat) i respectant la **necessària diferenciació amb els continguts propis del Tercer Cicle**. Cal avaluar acuradament quins continguts són propis del segon cicle i quins altres haurien d'estar inclosos al tercer cicle. En relació amb aquest darrer aspecte, cal tenir en compte els criteris de relació amb la troncalitat i amb altres assignatures optatives, nivell d'especificitat, nivell de dificultat, coherència amb l'orientació i contingut genèric de la titulació, etc.

- Emfasi especial, sempre que sigui possible i pertinent, en els aspectes pràctics i d'adquisició d'habilitats.

2.- En el cas de les llicenciatures de primer i segon cicle, el nombre de crèdits optatius que ha d'obtenir l'estudiant al primer cicle hauria de ser limitat (orientativament, es podria pensar en un màxim del 10% del nombre total de crèdits d'aquest cicle). No s'estableix límit per als segons cicles, excepte els que derivin de les directrius generals pròpies de cada ensenyament. En tot cas, el nombre de crèdits optatius que l'estudiant hagi de cursar per cicle hauria de ser múltiple del nombre de crèdits per assignatura.

3.- Les matèries optatives han d'estar assignades a cicles concrets. També cal especificar clarament quants crèdits optatius i quants de lliure elecció cal obtenir a cada cicle i evitar referències genèriques al nombre total per al conjunt de la titulació.

4.- En el moment de la fixació del pla d'estudis als efectes d'homologació caldrà tenir en compte el següent:

- Tota matèria optativa amb un nombre de crèdits igual o inferior a 9 serà assimilada a una sola assignatura, de manera que el nom de la matèria i el de l'assignatura coincideixin.

- En cas que el nombre de crèdits de la matèria sigui superior a 9, l'Ensenyament podrà desdoblar-la en assignatures, respectants els límits marcats anteriorment.

- El nombre màxim de crèdits d'una matèria optativa no podrà ser superior al 50% del nombre de crèdits optatius que l'estudiant hagi de cursar en el cicle corresponent.

5.- Pel que fa a l'organització interna de l'optativitat, podria valorar-se la possibilitat de definir blocs curriculars, entesos com a manera de racionalitzar els currículums d'optatives dels estudiants, però no com a definidors d'especialitat. En tot cas, cal mantenir sempre la possibilitat de seguir un currículum lliure, no vinculat a cap bloc curricular específic. Un bloc curricular no ha d'esgotar la totalitat de crèdits optatius que hagi d'obtenir l'estudiant.

4.- Pràctiques, pràcticum i treball fi de carrera

- 1.- Els crèdits pràctics defineixen diferents situacions docents. Com a complement docent o com a aplicació de coneixements, s'haurien de definir de forma diferent en els dos cicles. La tendència hauria de ser cap a la major presència de crèdits pràctics en el segon cicle.
- 2.- En aquest context, cal diferenciar seminaris, problemes, pràctiques de laboratori, pràctiques clíniques, pràctiques de camp, pràctiques d'ordenador, etc. i racionalitzar la seva introducció diferencial en els diversos cicles. Obviament, aquesta diferència s'ha de tenir en compte en l'aplicació del punt 3 i del punt 4, que es concretaran de forma diferent segons el sentit que tinguin els crèdits pràctics a cada ensenyament.
- 3.- Caldria adequar i, en el seu cas, limitar la realització de pràctiques durant el primer any, i especialment en el primer semestre. D'altra banda, les pràctiques altament qualificades haurien de ser pròpies del segon cicle.
- 4.- Caldria potenciar la realització de pràctiques integrades a partir d'assignatures de la mateixa matèria i, potser de manera més excepcional, entre matèries diferents. Així, d'una matèria podrien derivar-ne diverses assignatures teòriques i una assignatura pràctica. Les assignatures teòriques haurien de ser normalment pre-requisit per a la realització de l'assignatura pràctica.
- 5.- Cal establir en cada cas l'equivalència crèdits/hores adient, tenint en compte el tipus d'activitats implicades. Aquestes equivalències haurien de constar a l'annex 3 del document d'homologació del pla d'estudis.
- 6.- Pel que fa al pràcticum i treball fi de carrera, al marge d'establir també les equivalències crèdit / hores pertinents, cal fixar els prerequisits exigibles per a la realització de les corresponents activitats.

5.-Característiques generals del primer cicle i caràcter específic del primer any

- 1.- Tipus de continguts: Cal incloure en el primer any, i especialment en el primer semestre, aquells continguts que des del mateix ensenyament es considerin absolutament bàsics i indispensables per a una continuació correcta dels estudis. La funció d'aquests continguts seria no únicament introductòria, sinó de contextualització i de subministrament dels elements necessaris per a un major aprofundiment futur.
- 2.- Per coherència amb el que s'indica al punt 1, caldria establir els mecanismes necessaris per garantir l'adquisició correcta dels continguts del primer any. Aquests mecanismes podrien ser els següents:
  - Establir les assignatures bàsiques com a prerequisits per a la resta d'assignatures del primer cicle o sols per a algunes.
  - Duplicació de la docència d'aquestes assignatures en els dos semestres del primer any, a fi de facilitar l'adquisició adient dels corresponents continguts.
- 3.- En el conjunt del primer cicle és especialment important una presentació integrada i contextualitzada dels continguts. Això implica una necessitat especial de coordinació entre les diverses assignatures derivades d'una mateixa matèria i entre les diverses matèries. Cal plantejar-se també, en l'àmbit de les diverses divisions, la possibilitat d'introduir assignatures comunes al conjunt de la divisió i dirigides al tractament d'aquells aspectes comuns als diversos ensenyaments que en formin part.

6.- Seqüenciació d'assignatures en la titulació

1.- El període d'escolaritat mínim dels diversos tipus d'ensenyament és el següent:

Llicenciatures de primer i segon cicle: 4 anys (amb les excepcions ja recollides actualment)

Diplomatures: 3 anys

Llicenciatures de segon cicle: 2 anys

2.- Els diversos ensenyaments hauran d'oferir una seqüència d'assignatures que faci possible completar els estudis en el període d'escolaritat mínim previst.

3.- Els ensenyaments podran tenir previst un itinerari alternatiu adaptat a una durada superior dels estudis. Aquest itinerari haurà de ser conegut pels estudiants.

4.- Utilització limitada dels prerequisits entre assignatures. Les situacions principals que es poden plantejar són:

- Assignatures teòriques - assignatures pràctiques
- Assignatures bàsiques - assignatures més específiques
- Assignatures troncal/obligatòries - optatives

5.- Els prerequisits s'haurien de relacionar amb:

- Possibilitat de duplicar la docència en els diferents semestres
- Evitar la presència de prerequisits entre assignatures de semestres consecutius
- Evitar la paralització excessiva de la progressió de l'estudiant dins de l'ensenyament

6.- Pel que fa als requisits de pas del primer al segon cicle, convé no establir-los en el propi pla d'estudis homologat, sinó articular-los com a mecanismes de control i coherència acadèmica aprovats per la Junta de Govern, prèvia decisió de la junta de centre i aprovació de la comissió acadèmica de la divisió i de la Comissió Acadèmica de Junta de Govern.

7.- També es podrà regular pel procediment previst en el punt anterior l'accés a llicenciatures de segon cicle o al segon cicle de llicenciatures de primer i segon cicle, a determinades pràctiques integrades, a pràcticum i treballs de fi de carrera....., sempre que no es consideri adient introduir prerequisits com a tals en el pla d'estudis.

8.- Els requisits de pas es poden establir en forma d'un percentatge de crèdits o d'una llista d'assignatures que cal superar. En ambdós casos es poden referir únicament a crèdits troncal o obligatoris d'universitat.

7.- Lliure elecció

- 1.- Sembla adient mantenir la xifra del 10% de crèdits de lliure elecció en els diversos plans d'estudis.
- 2.- En el cas de la Divisió I, com a reconeixement del caràcter especial dels estudis d'Humanitats, s'estableix la possibilitat d'arribar a un 20% de lliure elecció en els diversos plans, percentatge que correspondria a un 10% procedent d'assignatures dels ensenyaments de la mateixa Divisió i un altre 10% de lliure elecció pura.
- 3.- La lliure elecció és el marc habitual en el qual s'haurien d'oferir els crèdits instrumentals previstos en el marc legal vigent.
- 4.- Cal establir mesures destinades a la racionalització de l'oferta i a millorar les possibilitats d'elecció per part de tots els estudiants de la UB. Aquestes mesures haurien d'estar aprovades abans del començament del curs 1998/99.

8.- Complementos de formació

- 1.- Els complementos de formació s'haurien de cursar íntegrament **abans** de l'accés al segon cicle corresponent. Les úniques possibles excepcions a aquest criteri, i només en cas de necessitat, haurien de ser les corresponents a ensenyaments compartits amb altres universitats.
- 2.- Per tal de garantir el que s'ha indicat en el punt anterior, tots els ensenyaments que tinguin complementos de formació per a l'accés a estudis de segon cicle podran oferir les assignatures corresponents durant el primer cicle del seu ensenyament, ja sigui com a assignatures obligatòries, si així figura en el pla, ja sigui com a assignatures optatives o de lliure elecció.
- 3.- Els complementos de formació, si han estat cursats com a tals i no integrats dins l'oferta del primer cicle de procedència, es comptaran als efectes del còmput global dels crèdits d'una llicenciatura de segon cicle.

Aspectes de procediment

. Cal no oblidar que, tal com ho fixen els R.D. 1267/94 i 614/97, tots els plans d'estudis que van iniciar-se el curs 1992/93 haurien d'estar revisats el curs 1998/99. No obstant això, en casos justificats la UB podria establir un calendari de revisió diferent.

. La revisió dels plans que hagin d'entrar en vigor al curs 1998/99 ha de seguir el calendari següent:

- Desembre 1997: Remissió del projecte per a l'estudi de viabilitat (vegeu els punts següents)
- Gener 1998: Aprovació per la junta de centre
- Febrer 1998: Aprovació per la corresponent divisió
- Març 1998: Aprovació per la Comissió Acadèmica de Junta de Govern
- Abril 1998: Aprovació per la Junta de Govern i el Consell Social

. Al marge de les directrius assenyalades en aquest document, i tenint en compte que en molt casos es plantegen en forma de recomanacions, és fonamental mantenir un contacte constant entre les comissions de les divisions, la Direcció Tècnica de Gestió Docent i les comissions centrals, per tal de valorar el procés de revisió i les diverses casuístiques que es puguin plantejar.

. Abans de l'aprovació de la revisió del pla per part de la junta de centre és indispensable enviar el projecte corresponent, a través de les divisions, a la Direcció Tècnica de Gestió Docent la qual, a través de les comissions corresponents, elaborarà un informe de viabilitat tant de la gestionabilitat del Pla com pel que fa als recursos disponibles.

. Aquest document s'ha de completar amb una proposta sobre sistemes d'avaluació i amb el desenvolupament de les normatives específiques que en derivin (optativitat - lliure elecció, regulació de complements de formació, accés a segons cicles, etc.), i que no afecten el procés de fixació del pla d'estudis